

pila itd., dostižu stanovitu granicu ispod koje ne mogu više biti smanjena, dok sićušnost zemljoposjeda može daleko prijeći tu granicu.

2. Veliki zemljoposjed akumulira sebi kamate od kapitala koji je uložio zakupac za poboljšanje zemljišta. Mali zemljoposjed mora uložiti svoj vlastiti kapital. Za njega je, dakle, sav taj profit izgubljen.

3. Dok svako društveno usavršavanje koristi velikom zemljoposjedu, ono škodi malome, jer od njega zahtjeva sve više gotova novca.

4. Treba razmotriti još dva važna zakona za tu konkurenciju:

a) Renta zemljišta koje se obrađuju za proizvodnju čovjekovih životnih namjernica regulira rentu ostalog obrađenog zemljišta. (Smit, tom I, str. 331.)

Prehrambena sredstva, kao stoku itd., može, napokon, proizvoditi samo veliki zemljoposjed. Dakle, on regulira rentu ostalog zemljišta i može je sniziti na minimum.

Mali zemljovlasnik koji sam radi nalazi se tada prema velikom zemljovlasniku u takvom odnosu kao obrtnik koji ima vlastito orudje prema vlasniku tvornice. Mali zemljoposjed je postao obično orudje rada. Za malog zemljoposjednika zemljišna renta potpuno iščezava, njemu u najboljem slučaju ostaje kamata od njegova kapitala i njegova nadnica; naime, zemljišna renta može konkurencijom biti dotjerana dotle da bude samo još kamata na kapital koji nije uložio zemljoposjednik.

b) Uostalom, već smo čuli da je proizvod uz istu plodnost i uz jednako vještu eksploataciju zemljišta, rudnika i lovišta riba, proporcionalan vjeličini kapitala. Dakle, pobjeda velikog zemljoposjeda. Isto je tako kod jednakih kapitala u odnosu na plodnost. Dakle, uz iste kapitale pobjeduje zemljovlasnik plodnijeg zemljišta.

c) "O nekom rudniku može se općenito reci da je plodan ili neplodan već prema tome da li je količina minerala koja se iz njega može izvaditi pomoću stanovite količine rada veća ili manja od one koje se može izvaditi iz većine drugih rudnika iste vrste uz istu količinu rada." (Smit, tom I, str. 345, 346.) "Cijena najplodnijeg rudnika regulira cijenu uglja za sve ostale rudnike u susjedstvu. Obojica, zemljovlasnik i poduzetnik, smatraju da će imati jedan jaču rentu, drugi jači profit ako